

ՀՈԳԵԽՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՆՈՐ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐ*

ԼԵԶՎԱՆՈՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄ ԳԼՈՍՍԱԼԱԼԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ (ՄԱՍ Բ.)

ՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳՈՎ

Սուրբ Հոգով մկրտության եւ Սուրբ Հոգին ընդունելու վերաբերյալ ժամանակակից նեոպենտեկոստալները յուրահատուկ վերաբերմունք ունեն։ Ինչպե՞ս մեկնաբանել սուրբգրային այն մի քանի համարները, ուր խոսվում է Սուրբ Հոգով մկրտության եւ Սուրբ Հոգին ընդունելու մասին։ Մերօրյա մոնոտանականները՝ նեոպենտեկոստալները, կարծես սեփականաշնորհել են Սուրբ Հոգու մկրտության վարդապետությունը, համարելով, որ միայն իրենց է հայտնվել այդ եւ միայն իրենք են այդ մկրտության ու դրա հետեւանքների կրողները։ Ինչպես արդեն նշել ենք, նրանք պնդում են, որ Սուրբ Հոգով մկրտությանը եւ Սուրբ Հոգին ընդունելուն պետք է հաջորդի, որպես ապացույց, լեզվախոսությունը՝ գլոսալալիայի երևույթը։

Այսպես, ավետարաններում Սուրբ Հոգու մկրտության մասին հիշվում է չորս անգամ՝ Մատթ. Գ. 11, Մարկ. Ա. 8, Ղուկ. Գ. 16 եւ Յովհ. Ա. 33 համարներում։ Այդ տեղերում Հովհաննես Մկրտիչն ասում է, որ ինքը մկրտում է ջրով, բայց իրենից հետո գալու է Հիսուս, որ մկրտելու է Սուրբ Հոգով եւ կրակով², ընդ որում «կրակով» բառը չկա Մարկոսի ավետարանում։

Բնագրում օգտագործված է ջն նախդիրը³, որը նշանակում է թե՛ «-ով» եւ թե՛ «-մեջ»։ Այսինքն՝ հունարեն բնագիրը կարելի է կարդալ ինչպես «ես մկրտում եմ ջրով, բայց նա կմկրտի Սուրբ Հոգով եւ կրակով», այնպես էլ՝ «ես մկրտում եմ ջրի մեջ, բայց նա կմկրտի Սուրբ Հոգու եւ կրակի մեջ»։

Հիսուս Գործք Ա. 5 համարում դարձյալ ասում է Սուրբ Հոգու մկրտության մասին, նկատի ունենալով Հոգեգալուստը՝ Սուրբ Հոգու կրակե լեզուներով իջնելը առաքյալների վրա Վերնատանը, ուր աշակերտները գործություն պիտի ստանային (Գործք Ա. 8) եւ Հիսուսի վկաները դառնային (Ղուկ. ԻԴ. 49, Գործք Ա. 4)։ Աշակերտները պիտի սպասեին մինչեւ գործություն ստանալը, և այդ օրը նրանք, Սուրբ Հոգու գործությունն ընդունելով, սկսեցին խոսել այլ լեզուներով (Գործք Բ. 1-4)։

* Սկիզբը՝ «Էջմիածին», 2012, Ա.-ԺԲ., 2013, Ա-Գ.։

2 Հունարեն՝ βαπτίζω ἐν πνεύματι ὕδατος καὶ πυρός։

3 Տե՛ս Соболевский, Древнегреческий язык, II., 1975, էջ 275, նաև "New Testament greek", An Introductory Grammar, by Eric G. Jay, SPCK, London, 1958, էջ 30։

Սուրբ Հոգու այդ պարգևի մասին Նախնական եկեղեցում հիշատակվում է Գործք Ը. 14-17, Ժ. 44-48, ԺԹ. 1-6 համարներում, ինչպես նաև Ա. Կորնթ. ԺԲ.-ԺԴ. գլուխներում: Բերված համարներում նշված է լեզուներով խոսելու մասին՝ ἡρώσαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις: Իսկ Գործքի այլ տեղերում, ուր խոսվում է Սուրբ Հոգու ընդունելության մասին (Գործք Ը. 12-18; 38, 39; Թ. 17, 18, ԺԶ. 14, 15, 33; ԺԸ. 8) ոչինչ չի ասվում գոսսալալիայի մասին: Մի քանի համարներում էլ Պողոս առաքյալը թվարկում է Ս. Հոգու գործության եւ պարգևն ընդունելու մասին (Ա. Տիմ. Դ. 14, Բ. Տիմ. Ա. 6), ուր դարձյալ ակնարկ անգամ չկա գոսսալալիայի մասին: Հետևաբար պնդել, թե Սուրբ Հոգով մկրտությանը պարտադիր պետք է հետևի լեզվախոսությունը՝ սուրբգրային հիմնավորում չունի:

Ս. Գիրքը սովորեցնում է, որ Սուրբ Հոգին բնակվելով հավատացյալների մեջ գործում է տարբեր ճանապարհներով եւ տարբեր ձևերով: Մարդը չի կարող իր ուզածը թելադրել Սուրբ Հոգուն, Սուրբ Հոգին Ինքը պետք է թելադրի եւ գործի Իր ուզած ձևերով եւ ճանապարհներով:

Յովհ. Ի. 22 համարում, մինչև Հոգեգալուստը, Հիսուս փչելով առաքյալների վրա՝ ասաց. «Առե՛ք Սուրբ Հոգին»: Այս պարագայում Հիսուսի արածը Վերնատանը սպասվող դեպքին սպասելու համար գործության մի մասնավոր «տվյալություն» էր, որպեսզի տակավին թույլ, թերի աշակերտները կարող լինեին, պատրաստվեին հոգեգալուստյանը⁴: Այսինքն դա պարզապես առաքյալների հոգին գորացնելու սկիզբն էր, քանի որ առաքյալները այդ ժամանակ անգամ Հիսուսի վրա դեռ կատարյալ հավատ չունեին: Այդ փչումով Հիսուս իշխանություն է տալիս իր աշակերտներին՝ մեղքերը կապելու եւ արձակելու, ինչպես խոստացել էր նրանց (Մատթ. ԺԶ. 19, ԺԸ. 15): «Այստեղ, որպես ընդհանուր սկզբունք, - գրում է Մ. արք. Օրմանյանը, - կարող ենք նշել, որ Հիսուսի հարությունից հետո ասածներն ու արածները մահվանից առաջ բոլոր ասածների ու արածների պաշտոնական լրացումներն ու գործադրություններն են»⁵:

Գործքում Սուրբ Հոգու մկրտության երեւոյթը նկարագրված է բազում տեղերում, տարբեր ձևերով ու անվանումներով:

Այսպես.

Գործք Ա. 5, ԺԱ. 16 - Սուրբ Հոգու մկրտության մասին է,

Գործք Ա. 8 - գործություն ընդունելու մասին է,

Գործք Ա. 8, Ա. 16, Ժ. 44, ԺԱ. 15, ԺԹ. 6 - անհատների վրա Սուրբ Հոգու գալու եւ իջնելու մասին է,

Գործք Բ. 4, Դ. 31, Թ. 17 - Սուրբ Հոգով լցվելու մասին է,

Գործք Ժ. 45 - Սուրբ Հոգու պարգևով լցվելու մասին է,

Գործք Ը. 15, Ժ. 47, ԺԸ. 2 - Սուրբ Հոգին ընդունելու մասին է:

Այն աշակերտները, որոնք Հիսուսի տված գործությամբ դեւեր էին հանում եւ հրաշքներ գործում, հետագայում ընդունեցին Սուրբ Հոգին (Յովհ. Ի. 22) եւ, ավելի ուշ, դարձյալ լցվեցին Սուրբ Հոգով (Գործք Բ. 1-4): Վերնատանը Սուրբ Հոգով լցվելուց հետո նույնը կրկնվեց եւ քիչ անց՝ Գործք Դ. 31 համարում:

4 Տե՛ս Մաղաքիա արք. Օրմանեան, Տեղիք Աստուածաբանութեան, Երուսաղեմ, 1974, § 103:

5 Մաղաքիա արք. Օրմանյան, Համապատում, Ս. Էջմիածին, 1996, § 370:

Հետևաբար պարզ է դառնում, որ միևնույն երեւոյթը Գործքում ունի տարբեր անվանումներ եւ տարբեր ձեւերով է ի հայտ գալիս, տարբեր ժամանակներում կարող է կրկնվել եւ այլն: Ընդ որում այդ երեւոյթը (Սուրբ Հոգու մկրտությունը) չի ենթարկվում մեր տրամաբանությանը, եւ երբեք հնարավոր չէ նրա գործունեությունը սահմանափակել ինչ-որ շրջանակներում, ինչ-որ պայմաններ դնելով:

Այսպես, Սուրբ Հոգին ընդունելու փորձառությունը որոշ դեպքերում երեւաց այն ընդունելուց անմիջապես հետո (Գործք Բ. 4), իսկ մի ուրիշ անգամ՝ ջրով մկրտվելուց մի քանի օր հետո (Գործք Ը. 9-17), իսկ Գործք Ժ. 44-48 համարներում՝ ջրով մկրտվելուց առաջ: Մի քանի տեղերում էլ այն ի հայտ եկավ ձեռքերը դնելուց հետո (Գործք Բ. 17, Թ. 17, ԺԹ. 6, Բ. Տիմ. Ա. 6):

Այսպիսով կարելի է եզրակացնել, որ Նախնական եկեղեցում Սուրբ Հոգու գործունեությունը արտահայտվել է ոչ թե մարդու կամքի համաձայն, այլ ըստ Իր՝ Սուրբ Հոգու հայեցողության: Այն երբեք չի սահմանափակվել մարդկային տրամաբանության շրջանակներում, նա գործել է մի նպատակով, երկրի վրա հաստատել Քրիստոսի եկեղեցին, տալով նրան իշխանություն, շնորհաբաշխություն, գորություն՝ այս աշխարհում Հիսուսի գործը շարունակելու համար:

Ժամանակակից աղանդավորները (ոչ միայն հոգեգալստականները), հենվելով վերը բերված համարներից որեւէ մեկի վրա՝ փաստորեն «ստիպում են» Սուրբ Հոգուն գործել իրենց «թելադրանքով»: Ինչպես տեսանք, այստեղից դեռ չի կարելի եզրակացնել, որ Սուրբ Հոգու ընդունելը անպայման պետք է ընթանա այդ ձեւերից միայն ու միայն մեկ՝ մեր ընտրած ու ցանկացած ձեւով: Այդ տրամաբանությունը սուրբգրային չէ, քանի որ սահմանափակում է Սուրբ Հոգու գործունեությունը, իսկ այդ սահմանափակումը որեւէ կրոնական շարժման համար հավասարագոր է այդ շարժման անհետացմանը՝ ժամանակի ընթացքում:

Եկեղեցու պատմությունն հաստատում է այդ սկզբունքը: Ընդհանրական եկեղեցուն բնորոշ է եղել մի հատկանիշ՝ կայունություն: Այն իր գոյության ընթացքում (մոտ երկու հազար տարի) հազվադեպ է տրոհվել եւ ժամանակն անգամ ի գործ չի եղել սասանել այդ կայունությունը: Այսպես, Կաթոլիկ եկեղեցին իր գոյության ընթացքում տրոհվել է ընդամենը երկու անգամ (X-XI դդ. եւ XVI դ.): Հայ եկեղեցին իր գոյության 2000 տարվա ընթացքում ընդհանրապես չի տրոհվել, եթե չհաշվենք պատմական պատճառների հետեւանքով եկեղեցու ծոցից հայ բողոքականների անջատումը (թեւեւ դա տրոհում չի կարելի համարել): Նույնը չի կարելի ասել արդի կրոնական շարժումների մասին: Բողոքականության առաջացումից մինչեւ մեր օրերը (մոտ 500 տարի) այդ շարժումը տրոհվել է հազարավոր ճյուղերի, մեկը մյուսից տարբեր դավանանքով, մինչեւ իսկ ոչ քրիստոնեական ուղղությունների վերածվելով (մորմոններ, Եհովայի վկաներ):

Հաջորդ հարցը Մատթ. Գ. 11 համարում «կրակով» բառի հետ կապված խնդիրներն են: Ի՞նչ է նշանակում «Նա կմկրտի... կրակով»: Ս. Ներսես Շնորհալին⁶ այդ

6 Տե՛ս Ս. Ներսես Շնորհալի, Մեկնություն Մատթեոսի ավետարանի, Ս. Էջմիածին, 2008, էջ 141-142:

հատվածը մեկնաբանում է այսպես. Հովհաննես Մկրտչի մարգարեությունը՝ մկրտելու Հոգով ու կրակով, իրականացավ Վերնատանը, երբ կրակե լեզուները նստեցին ներկաների վրա, և նրանք մկրտվեցին «ի Հոգին Սուրբ եւ ի հուր երեւելի տեւեամբ»։ Եւ ապա, շարունակում է Շնորհալին, թեւեւ ոչ այդպես հայտնի, այլ աներեւութաբար՝ ըստ հավատքի, նույն ձեւով մկրտվում են մարդիկ Հոգով ու կրակով։ «Կրակով» ասելը ցույց է տալիս շնորհների ընդունելությունը, որդեգրությունը։ Եւ ինչպես հուրը սկսելով փոքր տարածքում տարածվում է և ընդարձակվում, այնպես էլ Հոգու շնորհները՝ մկրտվելուց հետո գալով՝ մարդկանց բնությունը լցնում են ուղիղ հավատով ու մաքուր վարքով, դարձնելով նրանց վառման նյութ։

Մատթ. Գ. 11 համարի մարգարեական կանխատեսման մեջ կարելի է առանձնացնել երկու ուղղություն՝ **ընդհանրական** եւ **անհատական**։ Ընդհանրական ուղղությունը վերաբերում է Եկեղեցու հաստատվելու փաստին, որը տեղի ունեցավ Վերնատանը։ Այսպես, սուրբգրային այն համարները, որոնք վերաբերում են Վերնատանը եւ գրված են մինչեւ Գործք Բ. 1-4 համարի դեպքերը (ժամանակագրական առումով) օգտագործում են բայի ապառնի ժամանակը (Նա պիտի մկրտի՝ βαπτισει), իսկ Վերնատան դեպքից հետո՝ օգտագործում է բայի անցյալ ժամանակը (ավելի ճիշտ՝ aorist-ը, անցյալ կատարյալը), այսինքն, դիտում է այդ երեւոյթը որպես կատարված դեպք՝ (...մեկ Հոգով մկրտվեցինք..., Գործք ԺԱ. 16, Ա. Կորնթ. ԺԲ. 13 - βαπτισθησθε)։ Հետեւաբար Հովհաննես Մկրտչի մարգարեությունը Սուրբ Հոգով մկրտելու մասին վերաբերում է Վերնատանը Եկեղեցու հիմնադրմանը⁷։

Անհատական ուղղությունը վերաբերում է եկեղեցու անդամին, որը մկրտությանը դառնում է եկեղեցու անդամ, Դրոշմով կնքվում եւ վերստին ծնունդ առնելով իր կյանքի ընթացքում վերածվում է վառման նյութի՝ փաստելով եւ վկայելով Հիսուսին ու Ավետարանը։

Այսպիսով, Սուրբ Հոգու մկրտությունը ներկայացնել որպես մի երրորդ օրհնություն՝ լեզվախոսության ուղեկցությամբ սուրբգրային չի կարող համարվել, այլ կամայական մեկնաբանության արդյունք է։

Այս առումով, հոգեգալստականների հետ շփվելիս, պետք է նկատի ունենալ

- որ նրանք դժվարությամբ են հրաժարվելու իրենց իմացած ու իրենց մեջ արմատավորված գլոսապալիայի վարդապետությունից, որի ճշմարտացիության մեջ չեն էլ կասկածում,

- որ միանգամից չեն կարող ընդունել իրենց վարդապետության ոչ սուրբգրային հիմնավորումը, մանավանդ որ վստահ են, թե իրենց վարդապետությունն է միակ սուրբգրայինը։

(Շարունակելի)

ՂԵՒՈՂԻ ԶԱՀԱՐԱ ՄԱՅԻՆՅԱՆ

⁷ Տե՛ս Ա. Պ., Дары Духа или фанатизм ?, GBV, 1991, էջ 9-10։